

ARBETSMILJÖVERKETS FÖRFATTNINGSSAMLING

AFS 2004:6

ANVÄNDNING AV TRAKTORER

ANVÄNDNING AV TRAKTORER

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om användning av traktorer samt allmänna råd om tillämpning av föreskrifterna

(Ändringar införda t.o.m. den 17 juni 2008)

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om användning av traktorer

Utkom från trycket

Beslutade den 18 november 2004
(Ändringar införda t.o.m. den 17 juni 2008)

den 27 januari 2004

Arbetsmiljöverket meddelar med stöd av 18 § arbetsmiljöförordningen (SFS 1977:1166) följande föreskrifter¹.

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter gäller jordbruks- och skogsbrukstraktorer som är konstruerade och tillverkade för en hastighet mellan 6 och 40 kilometer i timmen.

Definitioner

2 § I dessa föreskrifter används följande beteckningar med nedan angiven betydelse.

Jordbruks- och skogsbrukstraktor	Ett motordrivet fordon med minst två axlar som är försett med hjul och/eller band och vars huvuduppgift grundas på dess dragkraft. Fordonet skall vara särskilt konstruerat för att dra, skjuta, bära eller driva redskap, maskiner eller släpvagnar avsedda för jordbruk eller skogsbruk. Fordonet kan vara utrustat för transport av gods och passagerare.
Överrullningsskydd	Förarhytt eller skyddsram avsedd att skydda föraren om fordonet välter eller överstegras.
Tjänstevikt	Fordonets vikt inklusive bränsle, smörjolja, vatten och verktyg. I tjänstevikten inräknas även förarens vikt, vilken skall anses vara 70 kg. Fordonets överrullningsskydd räknas inte in i tjänstevikten.

Allmänna krav

3 § En traktor skall uppfylla kraven enligt Bilaga 1 till dessa föreskrifter.

Kraven enligt Bilaga 1 gäller inte traktorer som, då de släpptes ut på marknaden eller togs i drift inom EES, omfattades av Vägverkets föreskrifter om traktorer (VVFS 1993:1 eller VVFS 2003:26) eller för vilka ett EU-typgodkännande har utfärdats.

¹ Anmälan har gjorts enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (EGT L 204, 21.7.1998, s.37, Celex 31998L0034), ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 98/48/EG (EGT L 217, 5.8.1998, s.18, Celex 31998L0048).

Kraven enligt Bilaga 1 gäller inte heller traktorer som omfattades av Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2008:3) om maskiner eller av motsvarande bestämmelser i något annat land inom EES när de släpptes ut på marknaden eller togs i drift. (AFS 2008:8)

4 § När en traktor används skall kraven enligt Bilaga 2 till dessa föreskrifter vara uppfyllda.

5 § Den som arbetar med en traktor skall

- känna till traktorns konstruktion samt dess säkerhetsanordningar och egenskaper i den omfattning som behövs för en säker användning i olika arbetssituationer,
- använda lämplig arbetsteknik för att undvika ohälsa och olycksfall samt
- ta hänsyn till de särskilda risker för ohälsa och olycksfall som terrängen och väderleken kan medföra.

6 § Maskiner och redskap som kopplas till en traktor skall vara anpassade till denna så att kombinationen utgör en säker arbetsenhet.

7 § Ett överrullningsskydd på en traktor skall undersökas regelbundet med avseende på sprickbildning eller annan skada.

Är överrullningsskyddet så skadat att hållfastheten påverkas får traktorn inte användas förrän detta bytts ut eller reparerats. Ett överrullningsskydd som har blivit väsentligt deformerat skall kasseras.

Ett överrullningsskydd skall efter reparation ha minst samma hållfasthet som före skadan.

8 § Vid förarplatsen får inte finnas oskyddade trycksatta hydraulslangar från maskiner eller redskap som är kopplade till traktorn.

9 § När en traktor används skall första förband medföras. Första förbandet skall vara lättåtkomligt och skyddat mot yttre skada.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 juli 2005. Samtidigt upphävs Arbetarskyddsstyrelsens kungörelse (AFS 1985:6) med föreskrifter om motorredskap och traktorer.

Bestämmelserna i Bilaga 1 till dessa föreskrifter, punkterna 3 och 4.1, gäller inte traktorer som tagits i bruk före den 1 juli 1986.

Bestämmelserna i Bilaga 1 till dessa föreskrifter, punkterna 4.2 och 4.4, gäller inte traktorer som tagits i bruk före den 1 januari 1990.

AFS 2008:8 med ändringar träder i kraft den 29 december 2009.

KENTH PETTERSSON

Lennart Ahnström

Maria Hagberg Forss

Tekniska krav

1 Överrullningsskydd

1.1 En hjulburen traktor med en tjänstevikt av 600 kg eller mer skall ha överrullningsskydd.

1.2 Ett överrullningsskydd skall vara så konstruerat att föraren och i förekommande fall andra personer som vistas på traktorn har tillfredsställande skyddsutrymme om traktorn välter eller överstegrar. Andra personer får vistas på traktorn endast om denna är utrustad för detta.

2 Förarhytt

2.1 En förarhytt skall in- och utvändigt vara utförd så att utstående delar, hörn och kanter inte medför skaderisker.

2.2 Förarhyttens dörrar skall inte oavsiktligt kunna gå upp eller slå igen.

3 Förarplats

Förarsitsen skall vara utformad så att föraren inte utsätts för skadlig belastning. Den skall vara väl förankrad och placerad på sådant avstånd från väggar, tak och liknande ytor att föraren kan arbeta obehindrat och utan risk att skada sig. Förarsitsen skall gå att reglera och vara vibrationsdämpande.

4 Manöverorgan och kraftuttag

4.1 Motorn på en traktor skall kunna startas via startmotor endast om kraftöverföringen till drivhjulen är frångkopplad.

4.2 En traktor med differentialspärr skall ha indikator som tydligt anger när spärren är inkopplad.

4.3 Separata bromsfunktioner för höger och vänster hjul skall kunna kopplas ihop.

4.4 Ett manöverorgan utanför förarhytten för lägesreglering av trepunktskoppling skall vara utfört och placerat så att ingen kan skadas när redskap kopplas till och från traktorn. Manöverorganet skall vara utfört som hålldon.

Organisatoriska krav

1 Allmänt

1.1 En traktor får användas under den kalla årstiden endast om förarplatsen går att värma upp. Vid kortare arbetspass under den kalla årstiden får dock en traktor utan uppvärmningsbar förarplats användas.

1.2 En traktor med förarhytt får användas vid varm väderlek endast om lämplig temperatur kan hållas i hytten.

1.3 Lösa föremål får inte ligga på golvet runt förarplatsen.

1.4 Om det finns risk för oavsiktlig, farlig rörelse efter det att föraren har lämnat förar- eller manöverplatsen skall traktorn eller till traktorn kopplade maskiner eller redskap säkras.

2 Särskilda arbeten

2.1 En traktor som används vid skogsarbete skall ha skydd som hindrar att föremål kan tränga in till förarplatsen.

2.2 Föraren skall skyddas mot risker från bekämpningsmedel eller damm.

2.3 Används en traktor med förarhytt vid körning på isbelagt vatten eller på fryst mosse så skall förarhytten ha taklucka.

2.4 Det är inte tillåtet att vistas under redskap i trepunktkopplingen eller under frontlastare om dessa befinner sig i upplyft läge och inte har säkrats.

3 Undantag

En traktor behöver inte ha överrullningsskydd när den

- används vid körning inomhus där rumshöjden är så låg att överrullningsskyddet inte får plats,
- används stationärt,
- används i fruktodling eller
- körs kortare sträckor i direkt anslutning till sådan användning som nu har angivits.

Arbetsmiljöverkets allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna om användning av traktorer

Arbetsmiljöverket meddelar följande allmänna råd om tillämpningen av Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2004:6) om användning av traktorer.

Allmänt

Allmänna råd har en annan juridisk status än föreskrifter. Allmänna råd är inte tvingande, utan deras funktion är att förtydliga innebörden i föreskrifterna t.ex. genom att upplysa om lämpliga sätt att uppfylla kraven, visa exempel på praktiska lösningar och förfaringssätt och att ge rekommendationer, bakgrundsinformation och hänvisningar.

Bakgrund

Efterhand som olika typer av traktorer har utvecklats har det också uppstått nya risker för olycksfall och arbetssjukdomar. Tidigare uppmärksammades de svåra olycksfall, oftast dödsfall, som inträffade när traktorer välte eller överstegrade och föraren kom i kläm under fordonet. Under senare delen av 1950-talet inträffade i medeltal mer än 30 sådana dödsolyckor per år. Då fanns det inte krav på överrullningsskydd på traktorer. Därför bestämdes att nya traktorer fr.o.m. den 1 juli 1959 skulle utrustas med överrullningsskydd. Detta krav utvidgades fr.o.m. den 1 oktober 1965 till att omfatta alla traktorer som framfördes av arbetstagare. Sedan började man även att klä in skyddsramen för att ge föraren en godtagbar arbetsmiljö vad gäller klimat och buller. Förarhytten är numera en integrerad del av fordonet.

Numera inträffar olycksfall vid arbete med traktorer vanligtvis i samband med på- och avstigning, vid till- och frånkoppling av arbetsredskap och vid reparation och underhåll samt då fordonet oavsiktligt kommer i rullning. Andra vanliga olyckor vid arbete med traktorer beror på bristande arbetsteknik och felaktig bedömning av risker för ohälsa och olycksfall.

Kommentarer till vissa paragrafer

Till 1 § Föreskrifterna utgör ett komplement till föreskrifterna (AFS 1998:4) om användning av arbetsutrustning och anger preciseringar och förtydliganden som bedöms vara väsentliga för traktorer som omfattas av 1 §.

Till 2 § Med skogsbruks- och jordbrukstraktor avses t.ex. inte skotare, skördare eller drivare.

Till 5 § Det är viktigt att den som kör traktor är förtrogen med traktorns manöveregenskaper t.ex. vad gäller pedalkrafter. Regler om kraftutövning vid arbete med reglage finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om belastningsergonomi.

Till 7 § Det är viktigt att reparation av överrullningsskydd utförs av någon med goda kunskaper och erfarenheter av svetsnings- och rikttningsarbete. Den som utför reparationen bör också ha tillgång till lämplig utrustning. Försäkringsbolagen i Sverige har utarbetat riktlinjer för hur reparationsarbetet lämpligen kan utföras så att resultatet blir tillfredsställande. Det är lämpligt att samråd sker med traktortillverkare eller dennes representant.

Kommentarer till Bilaga 1

Till 3 Risken för skadlig belastning minskas bl.a. genom att förarsitsen

- är utförd så att föraren kan ändra sittställning,
- har ryggstöd som stöder ländryggen när föraren sitter upprätt,
- har fjädring som är lätt att ställa in efter förarens kroppsvikt och
- är lätt att ställa in i fordonets längd- och höjdriktning.

Till 4.4 Risken för olycksfall är stor om någon befinner sig i området mellan eller strax bakom traktorns bakhjul samtidigt som dragstängerna i trepunktskopplingen höjs eller sänks.

Kommentarer till Bilaga 2

Till 1.1 Den kalla årstiden är den tiden på året då dygnsmedeltemperaturen normalt ligger under 0°C. Det är viktigt att förarplatsen kan värmas upp till tillräcklig temperatur och med jämnt fördelad värme.

Till 1.2 En lämplig temperatur kan uppnås genom att öppna fönster, använda fläkt eller klimatanläggning.

Till 1.4 Maskiner och redskap som är kopplade till traktorn kan oftast säkras genom att traktorns motor stängs av. När stoppet är beroende av bibehållet lufttryck, hydraultryck eller vakuum kan andra säkringsmetoder behövas, t.ex. mekaniska säkringar eller stöd.

Till 2.1 Föremål som avses kan t.ex. vara stockar och grenar. Vid lastning av virke kan stockar glida ur gripen och skada föraren om denne inte är skyddad. Lämpligt skydd kan vara en hytt utrustad med galler eller säkerhetsrutor på hyttens bakruta och bakre sidorutor.

Till 2.2 En traktor är t.ex. vid besprutningsarbete eller harvning lämpligt utrustad om det finns ett primärt skydd för föraren genom att den är försedd med hytt.

Till 2.4 Säkring av redskap i upplyft läge kan göras mekaniskt eller med hjälp av innesluten vätska i hydraulcylindrar.